

TÜM DERSLER

KONU ANLATIMI

“YENİ NESİL SORULARLA ZENGİNLEŞTİRİLMİŞTİR”

- YENİ MÜFREDATA UYGUN
- TAM HÜCRELEME SİSTEMİ
- AKILLI TAHTAYA UYUMLU
- VIDEO ÇÖZÜMLÜ

Testlerdeki kodu okut.
Video çözüme anında ulaş.

Copyright ©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN : 978-605-06385-0-9

Yayın Koordinatörü

İbrahim POLAT

Dizgi

İlk Önce Yayıncılık Dizgi Birimi

Basım Yeri

Ostim Mahallesi 1207. Sokak 3/C-D Ostim / ANKARA

Tel: (0312) 386 00 26 - 0 850 302 20 90

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı:
Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şuheda fışkıracak toprağı sıksan, şuheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arsa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Mehmet Âkif ERSOY

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

SUNUŞ

Değerli Öğretmenlerim ve Sevgili Öğrenciler,

Eğitim öğretim sürecinde öğrencilerimiz çeşitli sınavlarla karşılaşmaktadır. Öğrencilerimizin bu süreci başarılı bir şekilde tamamlamalarında onlara destek olmak amacıyla İlk Önce Yayıncılık olarak uzman bir kadroyla çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Yayın çalışmalarımızı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının yayınladığı öğretim programlarına göre hazırlıyoruz. İçeriklerimizi hazırlarken kazanım eksenli çalışıyor, konu anlatımlarında ve sorularda tüm kazanımları işliyoruz. Müfredat değişikliklerini anında takip ederek ve yayınlarımızı sürekli güncelleyerek öğrencilere yayınlarımızı her zaman yeni müfredata göre sunuyoruz.

İlk Önce Yayıncılık olarak yaptığımız ihtiyaç analizleriyle öğrencilerin farklı şekilde oluşan ihtiyaçlarını gidermek için ürün yelpazemizde birbirinden farklı çalışmalara yer veriyoruz. Bu kapsamda “video çözümlü tüm dersler konu anlatımı ve tüm dersler soru bankası” gibi farklı yayınlarla karşınıza çıkıyoruz.

İlk Önce Yayıncılığın size en uygun ürününü seçerek sizler de başarıya emin adımlarla koşabilirsiniz. Başarı dilekleriyle...

Kitabımıza katkıda bulunan İşleyen Zeka Yayınları'na çok teşekkür ederim.

İbrahim POLAT

Yayın Koordinatörü

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE

1. BÖLÜM

KELİME VE KELİME GRUPLARININ ANLAMI

Gerçek, Mecaz, Terim Anlamalı Kelimeler	14
Kelimeler Arası Anlam İlişkileri	15
Deyimler ve Atasözleri.....	19
Söz Sanatları	21
Test.....	22
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	25

2. BÖLÜM

CÜMLE BİLGİSİ

Eş ve Yakın Anlamalı Cümleler, Cümle Oluşturma, Cümle Tamamlama.....	26
Cümleler Arası Anlam İlişkileri.....	28
Cümlede Kavramlar ve Duygular.....	30
Test.....	35
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	37

3. BÖLÜM

PARAGRAF BİLGİSİ

Paragrafta Yapı	38
Paragrafta Konu, Başlık, Ana Düşünce	39
Paragrafta Yardımcı Düşünce	41
Metin Türleri.....	43
Hikâye Unsurları	43
Test.....	44
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	49

4. BÖLÜM

GÖRSEL-GRAFİK OKUMA / SÖZEL MANTIK

Görsel - Grafik Okuma.....	50
Sözel Mantık.....	50
Test.....	56
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	59

5. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ

Kök	60
Ek	60
Yapım Ekleri	60
Ses Bilgisi	62
Test.....	66
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	68

6. BÖLÜM

YAZIM KURALLARI / NOKTALAMA İŞARETLERİ

Yazım Kuralları	69
Noktalama İşaretleri.....	75
Test.....	80
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	82

İlk Önce Yayıncılık

MATEMATİK

1. ÜNİTE

DOĞAL SAYILAR / DOĞAL SAYILARLA İŞLEMLER

DOĞAL SAYILAR	84
Milyonlar	84
Sayı ve Şekil Örüntüleri	86
Test 1.....	87
Test 2.....	90
DOĞAL SAYILARLA İŞLEMLER	91
Doğal Sayılarla Toplama İşlemi.....	91
Test 3.....	94
Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemleri	95
Zihinden Toplama ve Çıkarma İşlemleri.....	97
Test 4.....	98
Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi.....	98
Doğal Sayılarla Bölme İşlemi.....	100
Zihinden Çarpma ve Bölme İşlemleri.....	104
Bir Doğal Sayının Karesi ve Küpü	107
Test 5.....	108
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	110

2. ÜNİTE

KESİRLER / KESİRLERLE İŞLEMLER

KESİRLER	111
Birim Kesirler	111
Bileşik ve Tam Sayılı Kesirler	112
Kesirlerde Sıralama	115
Denk Kesirler	116
Test 1.....	117
KESİRLERLE İŞLEMLER	119
Kesirlerle Toplama İşlemi	119
Kesirlerle Çıkarma İşlemi.....	122
Test 2.....	124
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	126

3. ÜNİTE

ONDALIK GÖSTERİM / YÜZDELER

ONDALIK GÖSTERİM	127
Ondalık Gösterimler	127
Ondalık Gösterimlerin Basamak Değerleri.....	128
Ondalık Gösterimleri Verilen Sayıları Karşılaştırma	129
Ondalık Gösterimlerde Toplama ve Çıkarma İşlemleri.....	131
Test 1.....	134
YÜZDELER	135
Yüzdeler	136
Test 2.....	137
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	139

4. ÜNİTE

TEMEL GEOMETRİK KAVRAMLAR VE ÇİZİMLERİ / ÜÇGENLER VE DÖRTGENLER

TEMEL GEOMETRİK KAVRAMLAR VE ÇİZİMLERİ	140
Temel Geometrik Kavramlar.....	140
Doğruya Dik ve Paralel Çizme.....	143
İki Noktanın Birbirine Göre Konumu	145
Açı Çeşitleri	145
Test.....	147
Çokgenler	149
ÜÇGENLER VE DÖRTGENLER	149
Dörtgenlerin Temel Elemanları.....	149
Üçgen Çeşitleri	151
Test 2.....	153
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım	155

5. ÜNİTE

VERİ TOPLAMA VE DEĞERLENDİRME /

UZUNLUK VE ZAMAN ÖLÇME

VERİ TOPLAMA VE

DEĞERLENDİRME 156

Araştırma Soruları Oluşturma..... 156

Veri Toplama 156

Test 1..... 158

UZUNLUK VE ZAMAN ÖLÇME 160

Uzunluk Ölçüleri. 160

Çevre Uzunluğu 162

Test 2..... 165

Zaman Ölçüleri 167

Test 3..... 169

Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım 171

6. ÜNİTE

ALAN ÖLÇME / GEOMETRİK CİSİMLER

ALAN ÖLÇME..... 172

Dörtgenin ve Karenin Alanı..... 172

Test 1..... 175

GEOMETRİK CİSİMLER..... 177

Prizmalar 177

Test 2..... 180

Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım 182

FEN BİLİMLERİ

1. ÜNİTE

GÜNEŞ, DÜNYA VE AY

Güneş'in Yapısı ve Özellikleri.....	184
Ay'ın Yapısı ve Özellikleri.....	186
Ay'ın Hareketleri ve Evreleri.....	189
Güneş, Dünya ve Ay.....	191
Test 1.....	192
Test 2.....	195
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	196

2. ÜNİTE

CANLILAR DÜNYASI

Canlıları Tanıyalım.....	197
Mikroskopik Canlılar.....	198
Mantarlar.....	198
Bitkiler.....	199
Hayvanlar.....	202
Test.....	204
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	206

3. ÜNİTE

KUVVETİN ÖLÇÜLMESİ VE SÜRTÜNME

Kuvvetin Ölçülmesi.....	207
Sürtünme Kuvveti.....	208
Test.....	212
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	215

4. ÜNİTE

MADDE VE DEĞİŞİM

Maddenin Hâl Değişimi.....	216
Maddenin Ayırt Edici Özellikleri.....	219
Isı ve Sıcaklık.....	222
Isı Maddeleri Etkiler.....	224
Test 1.....	225
Test 2.....	227
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	229

5. ÜNİTE

IŞIĞIN YAYILMASI

Işığın Yayılması.....	230
Işığın Yansımaları.....	232
Işığın Maddeyle Karşılaşması.....	234
Tam Gölge.....	235
Test 1.....	236
Test 2.....	238
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	240

6. ÜNİTE

İNSAN VE ÇEVRE

Biyoçeşitlilik.....	241
İnsan ve Çevre İlişkisi.....	243
Yıkıcı Doğa Olayları.....	245
Test.....	247
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	250

7. ÜNİTE

ELEKTRİK DEVRE ELEMANLARI

Devre Elemanlarının Sembollerle Gösterimi ve Devre Şemaları.....	251
Basit Bir Elektrik Devresinde Lamba Parlaklığını Etkileyen Değişkenler.....	252
Test.....	254
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	256

SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE

BİREY VE TOPLUM

Sosyal Bilgiler Dersinden Öğrendiklerimiz.....	258
Yeni Okulum.....	259
Hak ve Sorumluluklarımız.....	259
Çocuk Hakları.....	263
Test.....	265
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	267

2. ÜNİTE

KÜLTÜR VE MİRAS

Uygarıkları Öğreniyorum.....	268
Çevremizdeki Güzellikler.....	271
Kültürel Zenginliğimiz.....	273
Kültürümüzü Tanıyalım.....	275
Geçmişten Günümüze Kültürümüz.....	276
Test.....	278
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	280

3. ÜNİTE

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Yeryüzü Şekilleri.....	281
İklimin İnsan Faaliyetlerine Etkisi.....	282
Nüfus ve Yerleşme.....	284
Afetler ve Çevre Sorunları.....	285
Doğal Afetlerin Yaşamımıza Etkisi.....	289
Test.....	290
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	292

4. ÜNİTE

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Teknoloji ve Toplum.....	293
Doğru ve Güvenilir Bilgi.....	293
Sanal Ortamda Güvenlik.....	294

Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri.....	295
Bilimsel Etik.....	296
Test.....	297
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	299

5. ÜNİTE

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler.....	300
Ekonomik Faaliyetler Mesleki Etkiler.....	301
Ekonomi ve Sosyal Hayat.....	303
Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ağı.....	303
Yeni Fikirler Geliştirelim.....	304
Bilinçli Tüketici.....	304
Test.....	306
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	309

6. ÜNİTE

ETKİN VATANDAŞLIK

Halka Hizmet Veren Kurumlar.....	310
Yaşadığım Yerin Yönetimi.....	313
Temel Haklarımızı Öğrenelim.....	315
Bayrağımız ve İstiklâl Marşı.....	316
Test.....	318
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	320

7. ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Yaşadığım Yerin Ülke Ekonomisine Katkısı.....	321
Ekonomik İlişkilerde Teknoloji.....	323
Turizm ve Uluslararası İlişkiler.....	324
Ortak Mirasımız.....	325
Test.....	328
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	330

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

1. ÜNİTE

ALLAH İNANCI

Allah (c.c.) Vardır ve Birdir.....	332
Allah (c.c.) Yaratandır.....	332
Allah (c.c.) Rahman ve Rahimdir.....	332
Allah (c.c.) Görür ve İşitir.....	333
Allah'ın (c.c.) Her Şeye Gücü Yeter.....	333
Allah (c.c.) ile İrtibat: Dua.....	334
Bir Peygamber Tanıyorum:	
Hz. İbrahim (a.s.).....	335
Bir Sure Tanıyorum: İhlas Suresi ve Anlamı.....	336
Test.....	337
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	339

2. ÜNİTE

RAMAZAN VE ORUÇ

Ramazan Orucu ve Önemi.....	340
Ramazan ve Oruçla İlgili Kavramlar.....	340
Kültürümüzde Ramazan ve Oruç.....	341
Bir Peygamber Tanıyorum:	
Hz. Davud (a.s.).....	341
Bir Dua Tanıyorum: Rabbena Duaları ve Anlamları.....	342
Test.....	344
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	346

3. ÜNİTE

ADAP VE NEZAKET

Nezaket Kuralları.....	347
Selamlaşma Adabı.....	347
İletişim ve Konuşma Adabı.....	348
Sofra Adabı.....	349
Hz. Lokman'dan (a.s.) Öğütler.....	349
Bir Dua Tanıyorum: Tahiyat Duası ve Anlamı.....	350
Test.....	351
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	353

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED VE AİLE HAYATI

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Evliliği ve Çocukları.....	354
Bir Eş Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.).....	354
Bir Baba Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)... 355	
Bir Dede Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)... 355	
Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Ailesinin Örnek Davranışları.....	356
Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.....	356
Bir Sure Tanıyorum: Kevser Suresi ve Anlamı.....	356
Test.....	358
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	360

5. ÜNİTE

ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

Mimarimizde Dinin İzleri.....	361
Musikimizde Dinin İzleri.....	361
Edebiyatımızda Dinin İzleri.....	362
Örf ve Âdetlerimizde Dinin İzleri.....	362
Bir Peygamber Tanıyorum:	
Hz. Süleyman (a.s.).....	363
Test.....	365
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım.....	367

İNGİLİZCE

UNIT 1

HELLO!

Hello!	370
Quiz	372

UNIT 2

MY TOWN

My Town	374
Quiz	376
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım (Unit 1-2).....	378

UNIT 3

GAMES AND HOBBIES

Games And Hobbies	379
Quiz	381

UNIT 4

MY DAILY ROUTINE

My Daily Routine	383
Quiz	385
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım (Unit 3-4).....	387

UNIT 5

HEALTH

Health	388
Quiz	390

UNIT 6

MOVIES

Movies	392
Quiz	394
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım (Unit 5-6).....	396

UNIT 7

PARTY TIME

Party Time	397
Quiz	399

UNIT 8

FITNESS

Fitness	401
Quiz	403
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım (Unit 7-8).....	405

UNIT 9

THE ANIMAL SHELTER

The Animal Shelter	406
Quiz	408

UNIT 10

FESTIVALS

Festivals	410
Quiz	412
Kendimizi Yazılıya Hazırlayalım (Unit 9-10).....	414

CEVAP ANAHTARI	415
-----------------------------	------------

İlk Önce Yayınçılık

5. SINIF

TÜRKÇE

KONU ANLATIMI

1. BÖLÜM : KELİME VE KELİME GRUPLARININ ANLAMI
2. BÖLÜM : CÜMLE BİLGİSİ
3. BÖLÜM : PARAGRAF BİLGİSİ
4. BÖLÜM : GÖRSEL - GRAFİK OKUMA / SÖZEL MANTIK
5. BÖLÜM : DİL BİLGİSİ
6. BÖLÜM : YAZIM KURALLARI / NOKTALAMA İŞARETLERİ

KELİME VE KELİME GRUPLARININ ANLAMI

GERÇEK, MECAZ, TERİM
ANLAMLI KELİMELER

Gerçek (Temel) Anlam

Anlamı olan en küçük ses birliğine “kelime (kelime)” denir. Her kelime, bir kavramı karşılamak üzere doğmuştur. Kelimelerin tek başlarına anlamları vardır. Kelimelerin karşıladıkları ilk anlam **temel anlam** denir. Kelimelerin bir araya gelmesiyle cümleler meydana gelir. Kelimeler, cümledeki kullanımlarına göre farklı anlamlar kazanabilir ve değişik anlamlara gelecek biçimde kullanılabilir.

- “Çocuk, ayaklarını suya batırıp çıkarıyordu.”

Ayak, kelimesi tek başına söylendiğinde kişide uyandırdığı ilk anlam ve karşıladığı kavram “bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü”dür. Bu örnekte ayak kelimesi gerçek anlamında kullanılmıştır.

Mecaz Anlam

Bir kelimenin “gerçek” yani akla gelen ilk anlamından ve karşıladığı kavramdan tamamen uzaklaşarak kazandığı anlam **mecaz anlam** denir.

- Dedem ve anneannem arasında koyu bir sohbet başladığında saat on ikiye geliyordu.

Bu cümlede, “koyu” kelimesinin gerçek anlamı kullanılmamıştır. “Koyu” kelimesinin gerçek anlamı “renği açık olmayan, daha belirgin, açık karşıtı”dır. Koyu kelimesi bu cümlede “derin, hararetili” anlamına geldiği için mecaz anlamıdır.

Uyarı

- Kimsenin eşyalarına göz koymamalıyız.

Bu cümlede “göz” kelimesi, “koymak” kelimesiyle deyim oluşturarak “bir kimseyi veya bir şeyi ele geçirmeyi istemek” anlamında kullanılmıştır ve görme organı olan göz kelimesiyle bağlantısını tamamen kopartarak mecaz anlam kazanmıştır. Özellikle deyimlerde bu tür kullanımlara sıklıkla rastlanır. “Göz” kelimesinin deyim içinde mecaz anlam kazandığı ifadelerden bazıları şunlardır:

- Son zamanlarda yaptığı hareketler gözüme batıyor.
- Odaya girince büyük bir yazı masası gözümüne ilişti.
- Sinirlenince küçük bekçi köpeğimizin gözünü dönerdi.

Örnek Soru

“Ağız” kelimesi aşağıdakilerden hangisinde mecaz anlamda kullanılmıştır?

- Bizi derenin ağzında bekleyecekler.
- Babamı görünce ağız değiştirdi, farklı konuşmaya başladı.
- Ağzımın içindeki yaralar bir türlü geçmiyor.
- Misafirleri kapının ağzında karşıladı.

Çözüm

“Ağız” sözcüğünün gerçek anlamı yüzümüzde yer alan bir organdır. B’de yer alan “ağız” sözcüğü cümle içinde gerçek anlamından uzaklaşarak mecaz anlam kazanmıştır. **B**

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimelere **terim anlamı kelime** adı verilir. Terim anlamı kelimelerin tespit edilmesi için kavramın kullanıldığı alanla ilgili bilgi sahibi olunması gerekir.

- Geleneksel Türk tiyatrosunda sahne bulunmazdı.

İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yere “sahne” denir. Sahne bir sanat terimidir.

KELİMELER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Kelimeler

Anlamları aynı, yazılış ve okunuşları birbirinden farklı olan kelimelere **eş anlamlı (anlamdaş)** kelimeler denir.

- Yetenekli bir insan olduğu her hâlden belli oluyor.
- Onun kabiliyetleri aslında saymakla bitmez.

Bu örneklerde geçen “yetenek” ve “kabiliyet” kelimelerinin her ikisi de “bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği” anlamına gelmektedir. Kelimeler birbirlerinin yerini tutabilir, birbirlerinin yerine kullanılabilir.

- Yönergeleri okumayı öğrenirsek daha az hata yaparız.
- Kurulum talimatlarına uymama rağmen oyunu açamadım.
- Sporcu, eğitmenin direktiflerini takip etmeye çalışıyordu.

Bu örneklerde görüldüğü gibi “yönerge, talimat ve direktif” kelimeleri de aynı anlama gelmektedir. Yani bir kelimenin birden fazla eş anlamlısı olabilir.

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Uyarı

Bazı kelimeler eş anlamlı gibi görünmesine rağmen aralarındaki anlam inceliklerinden dolayı eş anlamlı kabul edilmezler. Bu tür kelimelere özellikle dikkat etmek gerekir. Kelimelerin doğru anlamlarını bilmek, tam olarak ne şekilde kullandıklarını öğrenmek bu konuda size yardımcı olacaktır. Unutulmaması gereken başka bir bilgi de her kelimenin eş anlamlısının olmadığıdır.

- Takdir almayı bütün kalbimle istiyordum.
- Herkesin mutlu olmasını bekliyorum.

Altı çizili kelimeler, yakın anlamlı olmasına rağmen birbirinden farklı olguları ifade etmektedir. Dolayısıyla eş anlamlı kelimeler değildir.

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “kent” kelimesinin eş anlamlısı (anlamdaş) kullanılmıştır?

- A) Büyük bir gemi kıyıda uzaklaştı.
- B) Bu konuyu onunla konuş.
- C) Dostlukları yeniden perçinlenmişti.
- D) Bu şehir bana çocukluğumu hatırlatır.

Çözüm

A, B ve C seçeneklerinde “kent” kelimesinin eş anlamlısı kullanılmamıştır. D seçeneğinde ise “kent” kelimesinin eş anlamlısı “şehir” kelimesidir.

D

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Karşıt (Zıt) Anımlı Kelimeler

Anımları bakımından birbirine karşıt olan, birbirine zıt anlam taşıyan kelimelere ya da anımları birbirine aykırı olan kelimelerden her birine **karşıt anlamlı kelime** denir. Kelimelerin karşıtılığı, anımları üzerinden belirlenmelidir.

- Hafif kutuları ben taşıyordum.
- Ablamın kullandığı telefon çok ađırđı.

Bu cümledeki “ağır” ve “hafif” kelimeleri anlamca birbirinin tersini ifade etmektedir.

- Ak koyun kara koyun yakında ortaya çıkar.

Bu cümledeki “ak” ve “kara” kelimeleri anlamsal olarak birbirinin karşıtıdır.

Uyarı

Bir cümlede farklı kavramlar için verilen karşıtılıklar da zıtlık olarak kabul edilir.

- Bu roman çok uzun olmasına rağmen onu kısa sürede bitirdim.

Romanın uzunluğuyla sürenin kısalığı arasında karşıt anlam ilişkisi vardır.

Tüm kelimelerin karşıt anlamlısının olmadığı unutulmamalıdır. Aynı zamanda bir kelimenin olumsuz biçime getirilmesi onun karşıt anlam kazandığı anlamına gelmez.

Uyarı

- Mutlu olmak her insanın hayalidir.
- Beni mutсуz eden şeyleri hayatımdan çıkarıyorum.

Bu iki kelime birbirinin karşıt anlamlısı değildir. “Mutlu” kelimesinin karşıt anlamlısı “üzgün” kelimesidir.

Örnek Soru

- ▲ Zararın neresinden dönülürse kârdır.
- ★ Zora dağlar dayanmaz.
- Mal bulunur, can bulunmaz.
- Maşa varken elini ateşe sokma.

şekillerle eşleştirilmiş olan cümlelerin hangisinde zıt (karşıt) anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır?

- A) ▲ B) ★ C) ■ D) ●

Çözüm

●, ■, ★ şekilleriyle eşleştirilen cümlelerde karşıt anlamda kullanılan kelimeler yoktur. ▲ ile eşleştirilen cümledeyse “zarar” ve “kâr” kelimeleri birbirinin karşıtı kelimelerdir.

Eş Sesli (Sesteş) Kelimeler

Söyleniş ve yazılışları aynı olmasına rağmen anlamsal açıdan birbirleriyle hiçbir ilgisi bulunmayan kelimelere **eş sesli (sesteş) kelime** denir.

- Küçük eşeğin kara gözlerinden sanki hüzün akıyordu.
- Gemici, arkadaşlarına doğru bağırdı, “Kara göründü!”

Bu cümlelerde “kara” kelimesinin yazılış ve okunuğu aynıdır. Ancak kelime her iki cümlede de bambaşka anlamlara gelecek biçimde kullanılmıştır. Birinci cümlede bir kavramın rengini belirtmek amacıyla kullanılan kelime, ikinci cümlede ayak basılan bir arazi parçasını karşılamiştır. Bu bakımdan “kara” kelimesi her iki cümlede de farklı anlamda kullanılarak eş seslilik özelliği göstermiştir.

1. BÖLÜM

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili kelimelerden hangisinin eş seslisi (sesteş) yoktur?

- A) Bir bardak çay istedim.
- B) Bugün yaşadıklarını defterine yaz.
- C) Söylediklerini hiç unutmayacağım.
- D) Karadan uzaklaşan gemiye bakakaldık.

Çözüm

A seçeneğindeki “çay” kelimesinin “içtiğimiz içeceğin üretildiği bitki yaprağı” anlamı ve “dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu” anlamı vardır. B seçeneğindeki “yaz” kelimesinin hem “mevsim” hem de “yazmak” anlamı vardır. D seçeneğindeki “kara” kelimesinin hem siyah hem de toprak parçası anlamı vardır. C seçeneğindeki “hiç” kelimesi tek bir anlama sahiptir.

İlk Önce Yayıncılık

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız yani görmediğimiz, koklayamadığımız, dokunamadığımız, tadamadığımız işitemediğimiz kavramları ifade eden kelimelere **soyut anlamlı kelimeler** denir.

- O güzel yüzündeki huzursuzluk beni de etkiledi.
- Hayallerimin arasında ileride çok güçlü bir kişi olmak da var.

Bu cümlelerdeki “huzursuzluk” ve “hayal” kelimeleri beş duyu organıyla değil düşünce yoluyla algılanarak yorumlanabilir. Bu nedenle bu kelimeler soyut anlamlıdır.

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tüm kelimeler “somut” anlamlıdır?

- A) Korkuyla sıçradı yerinden.
- B) Üzül müştü onu öyle görünce.
- C) Heyecanlandığı yüzünden belliydi.
- D) Kovadan dökülen su her yeri ıslattı.

Çözüm

A seçeneğindeki “korku”, B seçeneğindeki “üzülme”, C seçeneğindeki “heyecan” kelimeleri soyut anlamlıdır. D seçeneğindeyse soyut kelime kullanılmamıştır.

Somut ve Soyut Anlamlı Kelimeler

Beş duyu organımızla algılanan kavramlara **somut anlamlı kelimeler** denir. Görme, işitme, dokunma, tatma ve koklama yoluyla algılanan ifadeler bu gruba girer.

- Kitabın sayfalarını hızlı bir şekilde çevirdim.
- Çılgılık sesiyle hepimiz irkildiğimizde elektrikli kesilmişti.

Birinci cümledeki “kitap” kelimesini beş duyu organlarımızdan görme ve dokunmayla algılayabiliriz. İkinci cümledeki “çılgılık” kelimesini de beş duyu organımızdan işitmeye algılayabiliriz. O hâlde bu kelimeler somut anlamlıdır.

Uyarı

Temel anlamıyla somut olan bir kelime, cümle içinde soyut anlam taşıyacak şekilde kullanılabilir.

Babam, o dönem bir rüzgâra kapılarak kitabevi açmıştı.

Bu cümlede rüzgâr kelimesi, temel anlamıyla somutken cümlede soyut anlamda kullanılmıştır.

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Etkinlik - I

- A. Aşağıdaki kelimelerin eş anlamlılarını karşılarında yer alan kutulara yazınız ve bu sözcüğü kullandığınız bir cümleyi noktalı yere yazınız.

1.	Adet / <input type="text"/>
2.	Armağan / <input type="text"/>
3.	Ayrıntı / <input type="text"/>
4.	Kelime / <input type="text"/>
5.	Duygu / <input type="text"/>
6.	Eser / <input type="text"/>
7.	Güçlü / <input type="text"/>
8.	Şahıs / <input type="text"/>
9.	Konuk / <input type="text"/>
10.	Hikâye / <input type="text"/>
11.	Tabiat / <input type="text"/>

İlk Önce Yayıncılık

Bir Yer Düşünüyorum

Bir yer düşünüyorum, yemyeşil,
Bilmem, neresinde yurdun.
Bir ev günlük güneşlik
Çiçekler içinde memnun

Bahçe kapısına varmadan daha,
Baygın kokusu ihlamurun
Gölgesinde bir sıra, der gibi:
– Oturun!

Haydi çocuklar, haydi,
Salıncakları kurun!
Başka dallarsa, eğilmiş:
– Yemişlerimizden buyurun!

Rüzgâr esmez, konuşur:
– Uçurtmalar uçun, çamaşırlar kuruyun.
Mesut olun, yaşayın,
Ana baba evlat torun.

Ziya Osman SABA

- B. Bu şiirdeki sözcüklerle ilgili aşağıdaki bilgilerden doğru olanların yanına "✓", yanlış olanların yanına "X" işareti koyunuz.

1.	Günlük ve güneşlik kelimeleri eş seslidir.
2.	"Vatan" kelimesinin eş anlamlısı kullanılmıştır.
3.	Anne, baba, evlat ve torun kelimeleri somut anlamlıdır.
4.	"Çocuk" kelimesi terim anlamlıdır.
5.	"Ölmek" kelimesinin zıt anlamlısı kullanılmıştır.
6.	"İhlamur" somut anlamlı bir kelimedir.

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

Deyimler

Anlatımın gücünü artırmak için genellikle gerçek anlamı dışında kullanılan, bazı kelimeleri değiştirmede hâlde bazıları değişip çekimlenebilen kalıplaşmış birden çok kelimeye **deyim** denir. Deyimler, bir kavramı karşılamak amacıyla kullanılan ve bir durumu kısa yoldan anlatmaya yarayan, genellikle mecaz anlamlı sözlerdir.

- Sen buralara göz kulak ol, ben birazdan geliyorum.
- Etrafı göz ucuyla süzen adam kimseyi beğenmemişti.

Örnek Deyimlerin Anlamları

- Görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak (göz kulak olmak)
- İyice tanımak, bilmek veya dikkat çekmek amacıyla hafif kısık gözle incelemek (göz ucuyla süzmek)

Uyarı

Deyimler kalıplaşmış sözler olduğu için kendi içlerinde kelimelerin yeri değiştirilemez ya da aynı anlama gelen başka kelimeler getirilerek deyim yapısı bozulamaz.

- (Doğru) Yeni bilgisayarını görünce çocuğun aklı başından gitti.
- (Yanlış) Yeni bilgisayarını görünce çocuğun fikri kafasından gitti.

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Yakın arkadaşlarımızın kıymetini bilmeliyiz.
- B) Sen gelince mutluluktan aklım çıktı.
- C) İyi şeyler yaparsak ailemiz bizimle gurur duyar.
- D) Hiçbir zaman pes etmeyeceğimi bilmelisin.

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Çözüm

A seçeneğindeki “kıymet bilmek” deyiminin anlamı “değerini bilmek”tir. C seçeneğindeki “gurur duymak” deyiminin anlamı “gururlanmak”tır. D seçeneğindeki “pes etmek” deyiminin anlamı “yenilgiyi kabul etmek”tir. A, C ve D seçeneklerindeki deyimler anlamlarına uygun kullanılmıştır. Fakat B seçeneğindeki “aklı çıkmak” deyimini, “sonucunun kötü olacağını düşünerek korkuya kapılmak” anlamındadır. Kullanıldığı cümleye uygun değildir.

B

Atasözleri

Kimin söylediği bilinmeyen, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve deneyimlerden, ortak düşünce, tutum, davranış ve dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış sözlerle **atasözü** denir.

Aşağıda bazı atasözleri ve açıklamaları verilmiştir:

- Dağ başından duman eksik olmaz.

Büyük adamların, büyük iş yapanların her zaman üzüntüleri, sıkıntıları vardır.

- Araba devrilince yol gösteren çok olur.

Tehlikeyi daha önce kimse haber vermez ama bir iş kötü sonlanınca, iş işten geçtikten sonra herkes “Yanlış yapmışsın; şöyle bir yol tutmalıydın, böyle davranmalıydın” diye akıl verir.

Uyarı

Atasözleri kalıplaşmış sözler olduğu için kendi içlerinde kelimelerin yeri değiştirilemez ya da aynı anlama gelen başka kelimeler getirilerek atasözünün yapısı bozulamaz.

- Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin. (Doğru)
- Çok konuşma arsız edersin, yemeksiz bırakma hırsız edersin. (Yanlış)

Kelime ve Kelime Gruplarının Anlamı

Uyarı

Atasözleri genellikle mecaz anlamlıdır. Ancak bazı atasözlerinin gerçek anlamda ilişkilendirildiği ve vermek istediği iletiyi bu yolla aktardığı da görülür.

- Şimşek çakmadan gök gürlemez.

Bu atasöz, "Bir olay olmadan önce belirtileri görülür." anlamına gelmektedir. Mecaz olarak taşıdığı bu dolaylı anlamı gerçek anlamla bağlantılı olarak vermiştir. Işık, daha hızlı olduğu için insan her zaman önce şimşegi görür, arkasından da gök gürültüsünü işitir. Atasözlerinin anlamını doğru değerlendirebilmek için gerçek anlamlarıyla olan bağlantılarını da hesaba katmak zaman zaman işinizi kolaylaştırabilir.

Uyarı

Atasözleri birbirleriyle yakın anlamlı olabilirler, yukarıdaki atasözünün yakın anlamlısı aşağıda verilmiştir:

- Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Araştır

Siz de bu atasözüne benzeyen yakın anlamlı atasözlerini araştırın.

Örnek Soru

1. Körle yatan şaşşı kalkar.
2. Üzüm üzüme baka baka kararır.
3. Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan.
4. İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur.

Numaralanmış atasözlerinden hangisinin anlamı diğerlerinden farklıdır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Çözüm

1, 2 ve 3 numaralı atasözleri "Kişi arkadaşlık ettiği kimselerden ve çevresinden etkilenir." anlamına gelmektedir. 4 numaralı atasözüyse bir insanın huyunun değişmeyeceğini anlatmaktadır. Diğerleriyle aynı anlamda değildir.

D

Etkinlik - 2

- A. Kutucuk içinde verilen anlamlarla uygun atasözlerini eşleştiriniz.

1.

Azar azar olagelen şeyler birikerek önemli bir niceliğe ulaşır.

Abanın kadri yağmurda bilinir.

2.

Bir şeyin gerçek değeri ancak ona çok ihtiyaç duyulduğu zaman iyi anlaşılır.

Damlaya damlaya göl olur.

3.

Başarıya ulaşmak için birlik olmak gerekir.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

4.

Küçük de olsa birtakım belirtiler önemli olaylara işareti olabilir.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

- B. Aşağıda verilen kelimelerle deyim oluşturup altına deyim anlamını yazınız.

1. Burun:

4. Kafa:

.....

.....

2. Akıl:

5. Göz:

.....

.....

3. Söz:

6. Renk:

.....

.....